

Joan Alsina, el compromís absolut

Missioner a Xile amb totes les conseqüències, fins que la dictadura l'assassinà

FIGUERES

JOAN FERRERÓS

Avui dia el nom d'aquest sacerdot el sentim sovint associat al Fòrum Joan Alsina, l'agrupament fundat per un centenar de capellans de la diòcesi de Girona en memòria seva per discutir d'assumptes del seu ministeri, especialment els relacionats amb la projecció social del cristianisme. Perquè Joan Alsina fou un home que va voler ser missioner, i ho fou a Xile on va arribar a perdre la vida pel compromís irrenunciable que va anar adquirint amb els més desvalguts econòmicament. Diversos estudis, entre els quals els d'Ignasi Pujades, sacerdot company seu a Xile, expliquen abundantment vida, experiència i mort del castelloní.

Joan Alsina Hurtós (Castelló d'Empúries, 28-IV-1942 / Santiago de Xile, 11-IX-1973) va néixer al mas de Sant M a 2 km del poble, una masoveria modestíssima, llavors sense aigua corrent ni electricitat. Els pares Josep i Genoveva, mitgers amb l'amo, es dedicaven a l'encara llavors típica multiexplotació d'autosuficiència alimentària i tenien dos fills més petits, Miquel i Maria. En Joan anà al parvulari de les monges Clarisses i a les escoles nacionals fins als 11 anys que entrà per pròpia decisió al Seminari de Girona, sense oposició de la família, molt devota, tot i ser el gran de la casa i per tant el relleu natural del pare; a 7 anys ja havia decidit ser escolà encara que s'hagués de llevar aviat i anar a peu al poble.

Estudiar per capella

El Seminari com a tal desaparegué al llarg dels setanta, tot i que l'edifici de la plaça de Sant Domènec, ara ocupat per la Facultat de Lletres, en conserva el "om". Al Seminari Menor s'hi feien cinc cursos d'Humanitats —una mena de batxillerat, i al Major tres anys de filosofia i quatre de teologia. El jove Joan hi encetà un dietari íntim; irònic, escrit i a la coberta: "No ho miris mai, i si tant t'interessa m'ho demanes". Hi posà tota classe de vivències, impressions, idees... entre 1955-59 en català, cosa no pas corrent a l'època.

Es descobreix un futur capellà aplicat, feliç i satisfet de l'opció escollida; professa un gran respecte que durarà tota la vida pel dr. Damia Estela, el rector. Bon estudiant, obté Meritíssimus cum laude en llatí, una mena de *matricula d'honor*, l'únic d'entre els quaranta-quatre del curs. Li agrada la música —assignatura obligatòria al Seminari— i es dona la casualitat que al seu company Josep Valls i a ell, els regalen gairebé el mateix dia unes h'armòniques de la casa Honner, model —encara que el "om no fes la cosa" —Seductora.

El preocupen "conservar preciosa la flor de la vocació al sacerdot", que diu ell, i caure en pecat, perquè el gran desafiament és de "mantenir la puresa" —la lluita contra la masturbació—; la lectura d'*Història d'una ànima* de Teresa de Lisieux li causa forta impressió i l'ajuda a lluitar contra els entrebancs del sexe, el gran problema. les diades del Domini potser li despene" la futura vocació missionera; viu intensament la gran tristesca col·lectiva quan un company mor d'un atac de cor, s'ajuda amb la lectura i reflexió de les *Coplas* de Manrique.

El capella i missioner castelloní, amb uns coberts i la mà, al port de San Antonio de Chile

L'any 1958 passa al Seminari Major per fer filosofia, bàsicament l'escolàsticocotomista, i després teologia; és el temps de Joan XXIII i l'aire de renovació arriba al Seminari en forma de més participació; l'ordenació de Mn Modest Prats, més gran i del poble, la viu intensament. Escriu una Oda a Sant Tomàs d'Aquino en llatí i obté com a premi l'obra completa de fra Luis de León. Les festes de Sant Jordi li fan expressar el sentiment de catalanitat *polític*: té consciència del fet català, perseguit sistemàticament pel règim franquista; el dia de la Mare de Déu de Montserrat, un alumne ha escrit la pissarra "Visca Catalunya" i el profe se'n enfada. Quan s'acaba el diari, les moltes cartes que escriu a amics, companys i familiars permeten seguir el fil vital de Joan Alsina. És l'època d'èxit

d'*Estimar, diari de Dani* de Michel Quoist, obra per a aconsellar els joves cristians sobre l'amor i la recomana al seu germà quan sap que festeja; també comença a mostrar interès per l'obrerisme i el paper que hi pot fer el capella.

Els mesos de vacances estivals els passa a casa, al mas, llevat de les tres setmanes de Seminari d'Estiu al Col·legi del Collell. Exerceix de guia *turístic* ocasional a la catedral de Castelló, i un altre estiu va a Lourdes com a bracadier, voluntari.

El 1961 ja té clar en una carta a un amic que marxarà a les missions; acaba filosofia i segueix Teologia a Madrid (1961-65) al *Seminari Teològic Hispanoamericano*. Se sorprèn i se "dol" que "descobreix *in situ* la visió castellana d'Espanya i escrit de rebut que "als catalans ens consideren espanyols en

tant que ens identifiquem amb la seva manera de ser, de viure i de parlar en castellà... allò que per a nosaltres és català autèntic, per a ells no pot ser espanyol". A un espanyol que li aconsella el castellà perquè és oficial, li respon: "Tu parles castellà perquè és oficial o perquè te l'ha ensenyat la teva mare?".

Al mas fan obres i els insisteix que no es descuidin de "fer una comuna a l'eixida perquè anar a baix seria incòmode per a qui estigués malalt". S'ha encetat el Concili Vaticà II (1962), mor Joan XXIII (1964) i és nomenat Pau VI. Ell mateix el 12-IX-65 és ordenat sacerdot a Castelló pel bisbe Narcís Jubany; el Concili s'acaba amb l'encíclica *Gaudium et spes* que no condemna del comunisme i propicia la *Teologia de l'alliberament*: "els problemes dels

pobles i els sofriments dels pobres ho són de l'església".

Capa Xile

Passa un mes al mas abans d'anar cap a Sudamèrica (28-I-68). A Xile el govern democràtic d'Eduardo Frei comença a ser contestat per la *via xilena cap al socialisme* de Salvador Allende. Alsina aprèn el país a San Bernardo, parròquia d'acollida dels capellans novinguts, i és destinat a la parròquia de San Antonio, pobra, a 100 kms. de la capital, on confessa sentir-se, d'entrada i amb la gent, "com una vaca davant d'un piano", però poc després ja hi té la més gran relació.

El 1969 el malestar polític fa que la família l'enyori i pateixi: "L'important no és que estiguem junts sinó que estiguem units", diu en una cinta. A més de fer de capella, comença a treballar "el capella no pot viure aïllat", com a funcionari a l'Hospital Claudio Vicuña de San Antonio; se sent satisfet, ple amb la "ova feina i no entén els emigrants catalans que freqüentment s'enyoren tant Rep. notíciava capellans amics que es casen a Catalunya i ho atribueix a la mala educació del Seminari, del qual només salva el se" respectat Dr. Estela; amb tot, considera i teoritza que els catalans casats haurien de poder seguir essent-ho. El 4-IX-70 Allende venç i comença una etapa de desestabilització provocada per la dreta i la CIA, amb assassinats inclosos, i és fundat el moviment *Cristians pel socialisme* el 16-IV-71.

Pendent final

Després de tres anys, passa les vacances a Castelló; tomà, el cardenal li demana d'escollir entre treball o parròquia i ell demana de seguir amb tots dos. Xile empitjora; vagues, déficits alimentaris, violència provocada... Allende intervé a l'ONU i el diari *Le Monde* l'anomena "advocat del tercer món". Se li acaba el contracte de cinc anys signat entre el bisbe de Girona i l'església de Xile: el bisbe René Rio, de parents rics i militars, l'empeny a marxar, però ell decideix acceptar el nomenament de cap de personal al gran hospital de Santiago on serà recongut per tothom com a rigorós i honest.

El *tanquetazo* és un primer intent del cop d'estat, i l'11-IX-1973 és el definitiu, de Pinochet, cap de les forces armades. Joan segueix anant a treballar tot i que es van produint detencions. En dia que l'agafaran troba el bisbe Fernando Aristía qui li aconsella refugiar-se al bisbat o a l'ambaixada, però Alsina li diu que res no té per amagar i que va a la feina, al costat dels que tenen problemes.

Detingut, el colpegen, és internat a Barros Arana, una escola, i el mateix el capità Mario Gardevez i el recluta Nelson Bañados oji, tot i haver-li demanat morir de càncer per poder-lo perdonar, li dispara una ràfega per l'esquena al Puente Bulnes del riu Mapocho. Els companys el busquen i finalment Mn Joan Vila l'identifica a la morgue de Santiago. Després de l'enterrament, els pares reben informació oficial que incloueix a la confusió: Joan Alsina hauria deixat de ser capella i hauria exercit la violència, coses ambdues que no van passar.

Joan Alsina en la plenitud de la seva etapa sacerdotal

Sense embuts

Mn. Alsina fou vicari a Malgrat de Mar (1965-67): "Val més un *collons* ben dit que un parentostre mal resat" li etziba a un company; és la seva gran sinceiratat tot i la duresa, atípica en un capella. Anys després els treballadors el recordaran com "un dels nostres". A Xile va anar adquirint compromís amb la lluita política de l'església (Moviment Obrer d'Acció Catòlica) en les barrades extremes, pobres; en relació a un problema d'aigua i sempre ta" directe, diu a un company: "Tu dient missa, fent casaments i bateigs i la gent morint-se de set?". Amb tot, sempre respecta molt les institucions, els militars i fou molt apreciat per la gent.